

УДК 338.124.4:336.717.18

ДІАГНОСТИКА КРИЗИ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ НА ОСНОВІ ОЦІНЮВАННЯ КОМПОНЕНТНОГО СКЛАДУ ЇХ ЛІКВІДНОСТІ

Юлія Сергіївна РЕБРИК

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів і кредиту, Черкаський інститут банківської справи
УБС НБУ (м. Київ)*

E-mail: ju.rebryk@gmail.com

Анотація. У статті досліджено передумови впровадження методичних підходів до діагностики кризи ліквідності банків. Уточнено сутність кризи ліквідності банків та запропоновано класифікацію її видів. Запропоновано методичний підхід до діагностики кризи ліквідності у контексті видової структури.

Аннотация. В статье исследованы предпосылки внедрения методических подходов к диагностике кризиса ликвидности банков. Уточнено сущность кризиса ликвидности банков и предложена классификация его видов. Предложен методический подход к диагностике кризиса ликвидности в контексте видовой структуры.

Ключові слова: *криза ліквідності банку, діагностика кризи, буфер ліквідності, урівноважуючий потенціал ліквідності банку.*

Ключевые слова: *кризис ликвидности банка, диагностика кризиса, буфер ликвидности, уравновешивающий потенциал ликвидности банка.*

Постановка проблеми. В умовах політичної та соціальної напруженості в Україні спостерігається різке погіршення макроекономічних показників. Зокрема, падіння реального ВВП за 3-й квартал 2014 року становить 5,3 %, а за результатами 2014 року зниження значення показника очікується до 7 %. Крім того, зростання індексу споживчих цін за 2014 рік склав майже 25 %, при цьому, обсяг реалізації промислової продукції аналізованого періоду у порівнянні з попереднім скоротився на 10,7 %. Суттєвим є зниження обсягів експорту та імпорту товарів і послуг порівняно з попереднім роком на 11,3 % та 27,6 % відповідно. Також, статистичні дані показують зниження обсягу капітальних інвестицій на 23 %. Окрім того, спостерігається зростання кількості збиткових підприємств, частка яких у 2014 році складає 44,2 %, що на 10,1 % більше, ніж у минулому році.

На фоні погіршення показників соціально-економічного розвитку країни продовжується ескалація кризових явищ на фінансових ринках. Зокрема, спостерігається нестабільність на валютному ринку, про що свідчать значні девальваційні коливання національної валюти – за 2014 рік девальвація гривні відносно долара США склала 97,3 %.

Нестабільність на валютному ринку поряд із

значними інфляційними процесами змушують населення та суб'єктів господарювання виводити кошти із банківських установ. Так, з початку 2014 року відтік депозитних ресурсів банків досяг 126 млрд. грн., що складає майже 30 % всіх депозитів банківських установ. Зазначені тенденції свідчать про суттєві проблеми у банківській системі та вимагають впровадження ефективних механізмів діагностики кризових явищ у банках з метою оперативного та адекватного реагування в умовах зростаючої нестабільності зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми діагностики кризових явищ приділяється увага великої кількості науковців, зокрема, Г. Камінські, К. Рейнхарта, С. Лізондо [1], М. Кизима [2], Н. Морозової [3], С. Ніколенко, В. Губачова, Т. Гудзя [4], В. Прохорової, О. Крупчатнікова [5], Б. Сербиновського [6] та ін.

Однак, необхідно зазначити, що дослідженням методологічних засад діагностики криз займаються, в основному, у розрізі антикризового менеджменту підприємств. У банківській сфері ведуться розробки моделей діагностики банкрутства банків як превентивних інструментів державного банківського регулювання. Поряд із тим, недостатньо уваги приділяється практичним аспектам механізму діагностики кризи лік-

відності з урахування специфіки прояву та особливостей управління.

Метою статті є розробка методичного підходу до діагностики кризи ліквідності в банківських установах на основі оцінювання компонентного складу ліквідності.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. В умовах інтенсифікації дії деструктивних соціально-політичних факторів та на фоні ескалації макроекономічної нестабільності банки особливо гостро відчувають потребу в задоволенні власного дефіциту ліквідності. Зазначене обумовлено тим, що за таких умов функціонування економіки відбувається:

а) зростання відтоку депозитних ресурсів населення внаслідок зростання недовіри до банків, а також через виникнення девальваційних та інфляційних очікувань;

б) зростання відтоку коштів суб'єктів господарювання через зниження їх ділової активності або внаслідок банкрутства;

в) загострення конкурентної боротьби за фінансові ресурси між урядом країни та банками, оскільки в умовах макроекономічної нестабільності зростає дефіцит бюджету, на покриття якого держава випускає боргові цінні папери.

Варто зауважити, що на стан ліквідності

банку, поряд із внутрішніми факторами (зокрема кредитно-інвестиційна політика, політика управління витратами, якість активів банку, стан та якість депозитної бази, незбалансованість активів за сумами, строками та валютами, репутація банку на ринку, рівень капіталізації банку, стан високоліквідних активів тощо) впливають і зовнішні (стан макроекономічного середовища, фінансовий стан банків, рівень довіри населення до банків, рівень платіжного обороту суб'єктів господарювання, грошово-кредитна та валютна політика тощо). Причому, останні є неконтрольованими та створюють більшу загрозу для фінансової безпеки банку та його ліквідності. Крім того, зовнішні фактори формують передумови побудови стратегії управління ліквідністю банку.

На даний час проблеми з ліквідністю спостерігаються майже у всіх банках України. Досвід вітчизняної банківської діяльності показує, що дефіцит ліквідності у фазі його загострення призводять спочатку до погіршення фінансової стійкості банку, а потім і до його ліквідації. Так, станом на 01.01.2015 року загальна кількість банків в Україні складає 158, тоді як 26 знаходиться у стані ліквідації. Причому, ліквідація 17 банків була ініційована саме у 2014 році проти 2-х у 2013 році та 3-х у 2012 році (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік банків України у стані ліквідації станом на 01.01.2015 р. [7,8]

№ п/п	Назва банку	Група банку (за розміром активів)	Дата відкликання банківської ліцензії
1	АТ «Градобанк»	4	14.07.2000
2	ПАТ АБ «Синтез»	4	03.11.2010
3	ПАТ «КБ «Володимирський»	4	31.08.2011
4	ПАТ «КБ «Соцком Банк»	4	21.10.2011
5	ПАТ «Банк Столиця»	4	31.01.2012
6	ПАТ «Інноваційно-промисловий банк»	4	02.03.2012
7	ПАТ «АКБ «Базис»	4	28.08.2012
8	ПАТ «Ерде Банк»	4	09.01.2013
9	ПАТ «Банк Таврика»	3	20.03.2013
10	ПАТ «КБ «Даніель»	4	15.04.2014
11	«ПАТ «Реал Банк»	3	21.05.2014
12	ПАТ «Брокбізнесбанк»	2	10.06.2014
13	ПАТ Банк «Меркурій»	4	12.06.2014
14	ПАТ «Банк Форум»	2	13.06.2014
15	ПАТ КБ «Інтербанк»	4	23.07.2014
16	ПАТ «Західкомбанк»	4	23.07.2014
17	ПАТ «Автокразбанк»	4	29.08.2014
18	ПАТ «КБ «Промекономбанк»	4	08.09.2014
19	ПАТ «Старокиївський Банк»	4	18.09.2014
20	ПАТ «КБ «Південкомбанк»	2	24.09.2014

Таблиця 1 (продовження)

21	ПАТ «Фінростбанк»	4	16.10.2014
22	ПАТ КБ «Український фінансовий світ»	4	10.11.2014
23	ПАТ «Європейський газовий банк»	4	17.11.2014
24	ПАТ КБ «Банк «Золоті ворота»	4	05.12.2014
25	ПАТ «Терра Банк»	4	23.12.2014
26	ПАТ КБ «Актив-банк»	4	23.12.2014

Крім того, про незадовільний фінансовий стан банків свідчить великий обсяг збитків, отриманих ними протягом останнього року, що

пов'язано, насамперед, з погіршенням якості активів банківських установ (рис. 1).

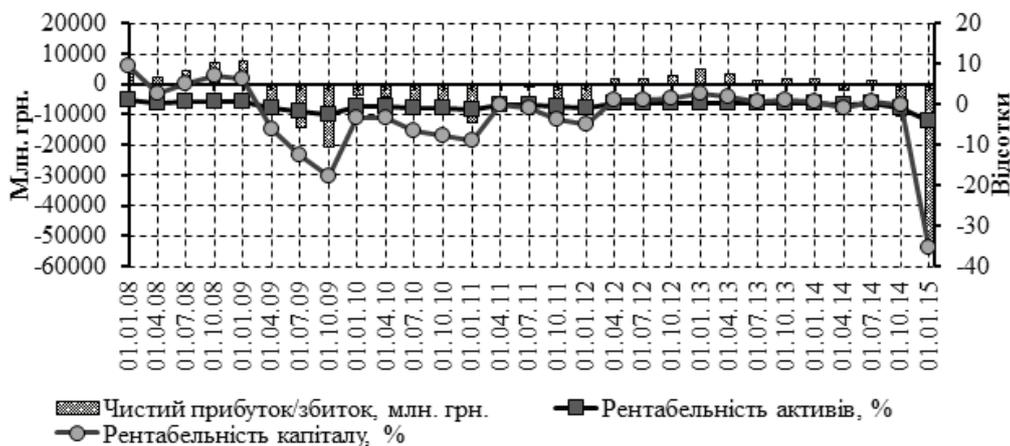

Рис. 1. Динаміка показників ефективності діяльності банків України за період з 01.01.2008 по 01.01.2015 [9]

Так, протягом фінансової кризи 2008-2011 років на фоні значного погіршення якості активів банків та формування значних резервів за наданими кредитами, найвищий обсяг збитків спостерігався у III кварталі 2009 року – майже 21 млрд. грн. Тенденції щодо здійснення збиткової діяльності банками продовжувалися протягом

трьох років і лише, починаючи з 2012 року банки України почали показувати позитивний фінансовий результат. Однак, вже за результатами 2014 року банки отримали рекордний збиток у розмірі 51,6 млрд. грн. До того ж, станом на 01.01.2015 року загальна кількість збиткових банків становить 52 одиниці (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансовий результат банків України станом на 01.01.2015 року [9]

Група банків	Кількість банків, од.	Збиткові		Прибуткові	
		Кількість банків, од.	Збитки, млн. грн.	Кількість банків, од.	Прибутки, млн. грн.
1	16	11	-33524,51	5	1600,36
2	19	9	-11625,52	10	1803,72
3	33	11	-7035,16	22	566,55
4	90	21	-4661,56	69	1282,06
Усього	158	52	-56846,75	106	5252,69

Крім того, спостерігається скорочення обсягу високоліквідних активів, порівняно із показни-

ком 2010-2013 рр., що свідчить про погіршення стану ліквідності банків (рис. 2).

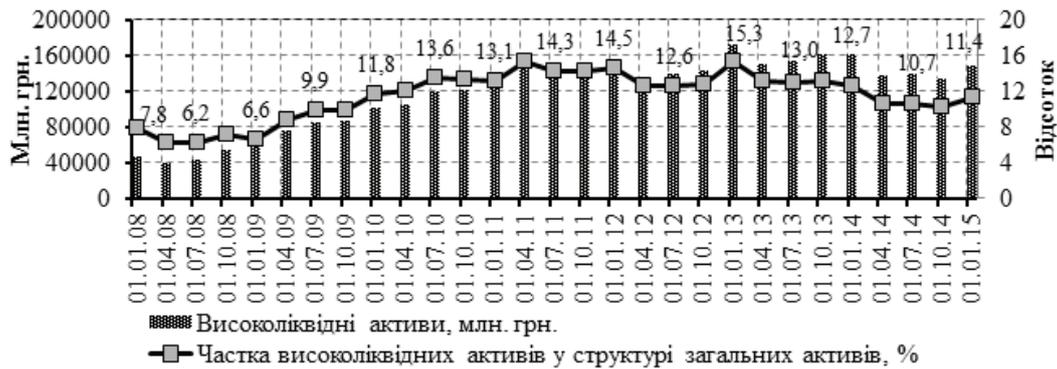

Рис. 2. Динаміка високоліквідних активів банків України за 2008-2014 рр. [9]

В умовах низької капіталізації вітчизняного фінансового ринку найбільшим джерелом поповнення ліквідності банків є депозити суб'єктів господарювання та домогосподарств. Причому,

найбільш інформативним індикатором стабільності ресурсної бази банків є саме показник руху грошових коштів на депозитних рахунках домогосподарств (рис. 3).

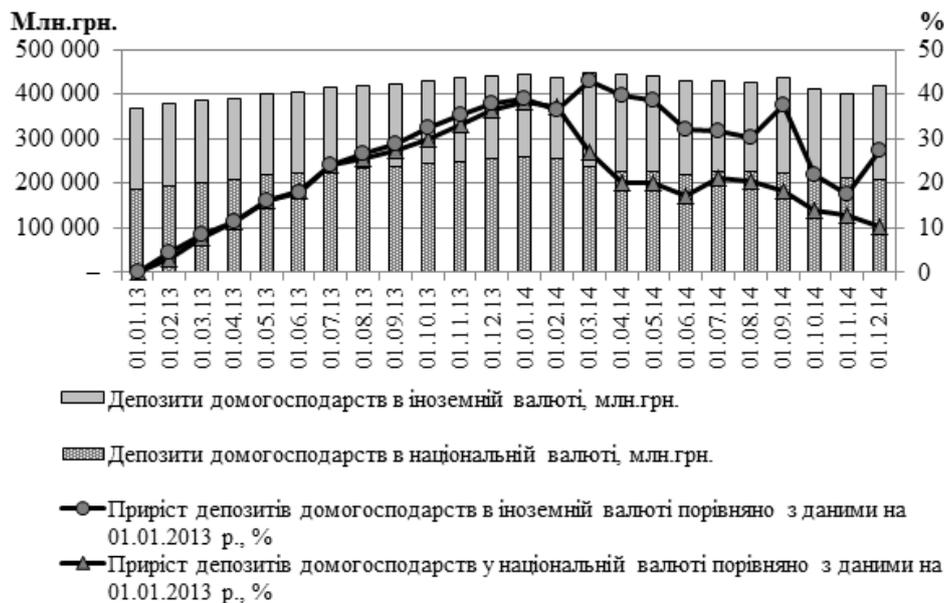

Рис. 3. Динаміки депозитів домогосподарств у розрізі валют за період 2013-2014 рр. [10]

Як видно з рис. 3, протягом 2013 року у вітчизняній банківській системі спостерігається тенденція щодо приросту депозитів. Однак, уже з початку 2014 року відбувається значний відтік депозитів домогосподарств як в національній, так і в іноземній валютах, що обумовлено політичною нестабільністю в країні та втратою довіри до банківської системи.

Зазначені тенденції свідчать про зростання загроз ескалації системної фінансової кризи та необхідності здійснення перманентної діагностики кризових явищ у банку з метою подальшого оперативного реагування та недопущення розви-

тку кризи в банку. Слід зазначити, що від масштабності дефіциту ліквідності банків та наявності джерел його покриття залежить форма та рівень прояву кризи ліквідності як окремих банків, так і банківської системи в цілому.

У контексті формування методичного підходу до діагностики, під кризою ліквідності будемо розуміти стійку неспроможність банку безперервно виконувати зобов'язання, що виникають у процесі його діяльності як фінансового посередника та як суб'єкта господарювання, невчасне або неадекватне реагування на яку може призвести до значного погіршення його фінансового

стану, а у крайньому випадку – до банкрутства.

Варто наголосити, що в умовах ескалації системної фінансової кризи менеджменту банку необхідно переорієнтуватися на механізм консервативної фінансової політики, центральним елементом якої будуть заходи з управління ліквідністю банку.

З метою формування методичного підходу до діагностики кризи ліквідності банку пропонуємо чітко виділяти дворівневий об'єкт оцінки, перший рівень якого представлений операційною ліквідністю банку, другий – урівноважувачим потенціалом ліквідності банку.

Так, операційна ліквідність банку – це грошові кошти, що генерується в процесі виконання його клієнтами і контрагентами контрактних зобов'язань та використовуються ним для розрахунку за власними зобов'язаннями як фінансового посередника і як суб'єкта господарювання. Операційна ліквідність має договірний характер, тому буде розглядатися як первинний рівень.

У свою чергу, урівноважувачий потенціал ліквідності банку – це грошові кошти, що залучаються з метою покриття дефіциту операційної ліквідності на визначених часових горизонтах. Він має поведінковий характер, оскільки залежить від конкретного стану операційної ліквідності та умов залучення необхідного фондування, і є вторинним рівнем об'єкту діагностики.

У той час як операційна ліквідність залежить від бізнес-стратегії банку та обраної бізнес-моделі, урівноважувачий потенціал ліквідності є похідним від плану фондування дефіциту ліквідності, що забезпечує виконання запланованої діяльності і досягнення стратегічних цілей на більш тривалий період.

Ураховуючи різноманітність джерел фондування та специфіку їх залучення, пропонуємо конкретизувати компонентний склад урівноважувачого потенціалу ліквідності, до якого будемо відносити:

- буфер ліквідності (активи у найбільш ліквідній формі, що резервується банком з метою оперативного покриття очікуваних та неочікуваних потреб у ресурсах, які виникають на короткостроковому часовому горизонті, зазвичай не більше 30 днів);

- покупну ліквідність (ресурси, залучені на міжбанківському ринку, отримані кредити від НБУ, ресурси, залучені шляхом випуску боргових цінних паперів та кредити, отримані на міжнародних фінансових ринках);

- ресурси власників (грошові кошти, що залучаються для поповнення статутного капіталу банку та ресурси, що отримані на умовах субординованого боргу).

З урахуванням дворівневого об'єкту діагностування пропонуємо виділяти наступні види криз ліквідності:

- 1) за характером прояву:
  - а) латентна криза ліквідності;
  - б) явна криза ліквідності;
- 2) за інтенсивністю прояву:
  - а) явна слабка криза ліквідності;
  - б) явна помірна криза ліквідності;
  - в) явна важка криза ліквідності.

Діагностика виникнення та розвитку кризи ліквідності здійснюється у процесі дослідження стану та якості операційної ліквідності й урівноважувачого потенціалу ліквідності, а також стану та якості окремих їх компонентів.

Так, характерним для латентної кризи ліквідності буде негативна динаміка показників діяльності банку, що проявляється через тенденцію тривалого дефіциту операційної ліквідності. Зазначене буде супроводжуватися наступними процесами у фінансовій діяльності банку:

- відсутній приріст депозитної бази поряд із позитивним приростом кредитного портфеля;
- очікується відтік коштів великих клієнтів;
- існує інформація щодо можливого погіршення якості кредитного портфелю у зв'язку з невиконанням умов договору великими позичальниками;
- очікується негативна динаміка на фінансових ринках.

У випадку ідентифікації у банку латентної кризи ліквідності у процесі факторного аналізу необхідно оперативно виявити деструктивні чинники та прийняти необхідні управлінські рішення щодо нейтралізації впливу таких чинників на фінансовий стан банку.

Порівняно із латентною явна криза ліквідності буде характеризуватися помітною динамікою розвитку кризових явищ у діяльності банку. Даний вид кризи легко ідентифікується, але виникають проблеми щодо її подолання.

Явна слабка криза ліквідності проявляється у тенденціях стійкого дефіциту операційної ліквідності. Крім того, виникають проблеми з окремими компонентами урівноважувачого потенціалу ліквідності, зокрема:

- ідентифікується недотримання внутрішніх лімітів буферу ліквідності;
- ускладнюється залучення покупної ліквід-

ності банку.

Основними ознаками слабкої кризи ліквідності є:

- стійка негативна динаміка значень внутрішніх лімітів та/або нормативів ліквідності банку;
- значне зниження обсягу депозитних ресурсів банку, у тому числі відтік коштів великих клієнтів;
- проблемність залучення фінансування на міжбанківському кредитному ринку за середньоринковими процентними ставками;
- стійка тенденція до погіршення якості кредитного портфеля банку тощо.

Також необхідно проаналізувати внутрішні та зовнішні можливості банку для подолання даного виду кризи. Якщо таких можливостей недостатньо, криза ліквідності повинна оцінюватися як помірна чи важка.

Явна помірна криза ліквідності характеризується стійким дефіцитом операційної ліквідності. Окрім того, у процесі здійснення аналізу стану та якості компонентного складу урівноважуючого потенціалу ліквідності ідентифікується суттєве вичерпання буферу ліквідності чи покупної ліквідності банку. За таких умов, внутрішніх можливостей банку недостатньо для подолання кризи, тому необхідна фінансова підтримка власників.

До основних ознак, що ідентифікують помірну кризу ліквідності банку належать:

- стійка тенденція щодо невиконання банком нормативів ліквідності, а також встановлених внутрішніх лімітів ліквідності;
- неможливість залучення фінансування з міжбанківського ринку за середньоринковими процентними ставками;
- скорочення лімітів кредитування, відкритих на банк його банками-контрагентами;
- суттєве зменшення обсягу залишків на рахунках клієнтів.

Характерними рисами явної важкої кризи є хронічний дефіцит операційної ліквідності та повне вичерпання всіх компонентів урівноважуючого потенціалу ліквідності. За умов даного виду кризи, дефолт банку неминучий. Необхідним є залучення зовнішніх механізмів санації, зокрема, введення тимчасової адміністрації, пошук нового інвестора тощо.

Ознаками явної важкої кризи ліквідності є:

- прискорений відтік клієнтських депозитів;
- неможливість залучення фінансування з міжбанківського ринку;
- неможливість залучення ресурсів власни-

ків;

- загальні зобов'язання банку перевищують обсяги його урівноважуючого потенціалу ліквідності.

Слід зауважити, що зазначений підхід до виявлення кризи ліквідності є простим у застосуванні і дає можливість оперативно виявляти впливи деструктивних факторів на ліквідність банку та приймати адекватні управлінські рішення щодо їх нейтралізації. Однак, для більш глибокої діагностики кризи ліквідності банкам слід застосовувати й інші методи, зокрема, графічний аналіз, дискримінантний аналіз, моделі класифікаційних дерев, рейтингові оцінки, діагностичні матриці фінансової рівноваги, кластерний аналіз, моделі попереджуючих індикаторів кризи [11].

Графічний аналіз передбачає побудову графіків, діаграм чи гістограм за показниками, які обираються для дослідження з метою визначення загальної динаміки значень показників. Побудова діаграм дає можливість наочного представлення результатів аналізу та формує інформаційну базу для здійснення експертного прогнозування. Однак, недоліком цього методу є обмеженість проведення комплексної оцінки та складність прогнозування, що обумовлено обмеженістю інформації.

Дискримінантний аналіз базується на побудові дискримінантної функції, аргументами якої є фінансові коефіцієнти, що є факторами-стимуляторами виникнення кризи. Функція будується з урахуванням вагомості кожного фактора-стимулятора кризи. Даний метод дозволяє прогнозувати латентну кризу та забезпечує однозначність трактування результату на основі застосування ключа інтерпретації, розробленого для визначеного інтегрального показника дискримінантної функції. Дискримінантний аналіз може бути представлений методикою Альтмана, методикою Таффлера, дискримінантною функцією Бівера, методичним підходом до оцінки банкрутства Ліса, а також методикою вітчизняного вченого О.Терещенко тощо. Однак, недоліком є проблемність застосування даного методу у банківській діяльності, оскільки метод вимагає значного масиву історичних даних для побудови моделі дискримінантної функції.

Рейтингові оцінки дозволяють оцінити фінансовий стан банку чи окремі напрями його діяльності на основі синтезованого показника – рейтингу, розрахованого у балах. Рейтинг дає змогу узагальнити результат оцінки за кількісними та якісними показниками, що обрані

для дослідження. Недоліком даного методу є суб'єктивність оцінки у процесі відбору досліджуваних показників, критичних точок для їх значень та вагових коефіцієнтів.

У практиці діагностики кризи виділяють такі види рейтингових оцінок, як модель оцінки надійності банку В. Кромонава, моделі оцінки фінансового стану банків – CAMELS; SCOR; PATROL; SEER; ORAP тощо.

Відносно новим у науці є розробка різних методичних підходів здійснення кластерного аналізу. Слід зазначити, що головною метою кластерного аналізу є розмежування загальної множини об'єктів дослідження на так звані «кластери», у розрізі яких об'єкти мають спільні характеристики. На основі застосування кластерного аналізу можливим є визначення фінансового стану банку, порівнюючи його з іншими банками того ж кластеру. Варто наголосити, що зазначений аналіз дає високий рівень візуалізації представлення даних та відносно простий у застосуванні, оскільки здійснюється на базі спеціалізованого програмного забезпечення. У практиці діагностики криз застосовуються такі методи, як графові і статистичні алгоритми кластеризації, алгоритми сімейства FOREL, ієрархічна кластеризація (таксономія), нейронна мережа Кохонена, ансамбль кластеризаторів, алгоритми сімейства KRAB, EM-алгоритм, алгоритм, заснований на методі просіювання тощо.

Слід зазначити, що кластерний аналіз має ряд недоліків, зокрема: метод унеможливує отримання числового результату, вимагає значного масиву даних для здійснення кластеризації та є незрозумілим для дослідника, оскільки в основі кластеризації лежить принцип «чорного ящика».

Не набули значного поширення, але можуть застосовуватися у процесі діагностики кризи діагностичні матриці фінансової рівноваги. Даний метод базується на побудові у координатній площині визначеного співвідношення двох показників чи оціночних агрегатів, які характеризують фінансовий стан банку. У межах даної площини матриця розподіляється на певну кількість квадрантів, диференційованих за рівнем розвитку кризових явищ. У процесі діагностики, загроза розвитку кризи визначається залежно від поточної позиції банку в матриці та прогнозування її зміни на основі історичних даних.

У вітчизняній науковій думці діагностичні матриці фінансової рівноваги представлені матрицею «рентабельність-платоспроможність» О.Ю. Проскури, матрицею «ліквідність-рента-

бельність» Л. А. Костирко та матрицею «економічний прибуток-ефект фінансового важеля» К. І. Залогіної.

Слід відзначити, що побудова матриць фінансової рівноваги дає можливість наочного представлення результатів та забезпечує прогнозування напряму розвитку банку. На нашу думку, суттєвим недоліком даного методу діагностики є обмеженість застосування оціночних показників, оскільки розглядаються лише два показника у двохвимірній координатній площині.

Моделі класифікаційних дерев передбачають наявність так званих «гілок» значень цільової функції та умов переходу до них відповідно до критерію істинності, попередньо встановлених експертним шляхом. Варто зазначити, що метод забезпечує високий рівень наочності та легкість інтерпретації результатів. Моделі класифікаційних дерев у міжнародній практиці представлені моделями CART, моделями типу Random forest, Stochastic Gradient Boosting, TreeNet та ін.

Однак, слід зауважити, що застосування моделей класифікаційних дерев формує високий рівень суб'єктивізму дослідження, супроводжується надмірною кількістю процедур оцінки та характеризується складністю у виборі оціночних питань на кожному рівні ієрархії і вимагає від експертів значного рівня професіоналізму.

Останнім часом, зарубіжними та вітчизняними науковцями все більше приділяється увага розробці моделей попереджуючих індикаторів кризи. Прикладами таких моделей є сигнальний підхід (моделі Г. Камінські, К. Рейнхарда; Б. Айхенгріна, А. Роуза, С. Дробишевського, П. Труніна), модель Д. Даймонда, П. Дібвіга, моделі дискретного вибору (моделі Б. Гонзалес-Хермосілло, А. Берга, К. Паттіло) та інші. Хоча зазначені моделі мають високу прогностичну силу щодо ідентифікації криз, однак, у більшості випадків вони розробляються для прогнозування системних фінансових криз. Тому, необхідним є розробка методичних підходів до діагностики кризи в банку із застосуванням моделей попереджуючих індикаторів кризи.

Висновки. Ураховуючи високий рівень нестабільності на вітчизняних фінансових ринках, що обумовлено, насамперед, соціально-політичною напруженістю в країні та погіршенням стану макроекономічного середовища, банки перманентно перебувають у стадії латентної кризи ліквідності, а деякі і в стадії явної важкої кризи ліквідності. З метою недопущення ескалації кризи ліквідності, яка може трансформуватись

в кризу неплатоспроможності і обумовити банкрутство банку, важливим є впровадження на постійній основі ефективних методик до діагностики як латентної, так і явної кризи. Запропонований підхід до діагностики кризи ліквідності на основі визначення стану операційної ліквідності та урівноважуючого потенціалу ліквідності є до-

статньо простим у розумінні, але дає можливість оперативно відслідковувати кризові процеси в банку з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів. Перспективними напрямками подальших дослідження в даній сфері є розробка моделей попереджуючих індикаторів кризи ліквідності банку.

Список використаних джерел

1. Kaminsky G. Leading Indicators of Currency Crises / G. Kaminsky, S. Lizondo, C. Reinhart // IMF Staff Papers. — 1998. — Vol. 45 (March). — P. 1-48.
2. Кизим Н. А. Оценка и прогнозирование неплатежеспособности предприятий: монография / Н. А. Кизим, И. С. Благуи, Ю. С. Копчак. — Х. : ИНЖЭК, 2004. — 144 с.
3. Морозова Т. Ю. Особенности инспекционной деятельности: диагностика слабого банка [Электронный ресурс] / Т. Ю. Морозова. — Режим доступа : www.reglament.net/bank/mng/2010_4.htm.
4. Ніколенко С. С. Діагностика в антикризовому управлінні / С. С. Ніколенко, В. П. Губачов, Т. П. Гудзь // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. — Вип. 201. — Дніпропетровськ: ДНУ. — 2005. — Т.4. — С. 882- 889.
5. Прохорова В. В. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління / В. В. Прохорова, О. С. Крупчатніков // Економічний простір. — 2009. — № 23/2. — С. 103-110.
6. Сербиновський Б. Ю. Діагностика стану підприємства: теорія і практика / Б. Ю. Сербиновський, А. Е. Воронкова. — Харків: ИНЖЕК, 2008. — 520 с.
7. Тимчасова адміністрація та ліквідація банків [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/payments>.
8. Перелік банків України, які знаходяться на ліквідації [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75473&cat_id=40259.
9. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm.
10. Депозити, залучені депозитними корпораціями [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Statist/sfs.htm>.
11. Ребрик Ю. С. Особливості сучасних підходів до діагностики кризових явищ у банку / Ю. С. Ребрик // Формування ринкових відносин в Україні. — 2012. — № 12. — С. 117-122.